

Siptár történet

Magam sem tudom, miért vonattal mentem haza Belgrádból. Talán mert tartalékol-
tam a benzint ezekben az örült időkben magyarországi utakra, talán mert tudtam,
Szegedre is nemsokára újra mennem kell, nem beszélve arról, ha újabb forgatási ügyek
szólítanának a határon túlra. Untam a néptelen, iszonyatosan leromlott állagú ország-
utak látványát is, a végtelen, sárgászöld, szomorú kilátástalanságot lehelő síkságokon
végigkigyózó piszkosszürke szalagokét, amiken csak nagynéha szalad szembe egy
imbolygó kis Fityó vagy a daliás titói időkbeli hírmondónak ittmaradt öreg Zastava.

Zötyögtem a vonaton, bent jártunk a Szerémségben, a Fruska Gora lankái bele-
vesztek az alkonyi sötétedésbe, a három alak a fülkében mind kevesebbet beszélt.
(Megfigyeltem, ha kezd sötétedni, az emberek szótlanabbak lesznek.) Igaz, addig
sem nagyon értettem, mit magyaráznak, nem is nagyon érdekelt: siptárok voltak,
albánul beszéltek. Annyit megértettem, hogy – mint a legtöbbjük erre mifelénk –
pékek-cukrászok lévén, a rájuk annyira jellemző családias, sógor-koma-jóbarát
módon tökéletesen egy húron pendülnek, kicsit még külsőre is hasonlítottak: feke-
te, borostás, mogorva tekintetű volt mindhárom, igaz, ügyet sem vetettek rám, én
se őrájuk. Újvidéken leszálltak, elgondolkodva meredtem utánuk, csak jó pár perc
múltán vettem észre a félhomályban a hült helyükön maradt fekete valamit. A vona-
ton az egyre növekvő estében alig mászkált valaki, egyáltalán nem voltak sokan.
Azért kikémleltem a folyosóra, benéztem a mellettünk levő fülkébe (üres volt),
mielőtt kézbe vettem az aprócska férfi kézitáskát, aminek a mostanság divatosakkal
ellentétben nem volt fogó-kallantyúja, sőt cipzárja sem: tépőzár fedte, benne olyas-
féle, nem túl vaskos bőrtasak, amit régi világbeli fizetőpincérek hordtak. Gyanút
fogtam, hirtelen belülről felujjongó reménykedéssel: csak nem...? Mikor ujjaik az
egymás mögött sorakozó papírlapokra tapintottak, már tudtam: ezt majd csak ott-
hon... Gyorsan a sportszatyromba sülyesztettem a kis fekete holmit, hidegleglősen
siettem hazáig, éreztem néha, hogy dübörög a vér a fülemben.

A gyerekek már aludtak, Éva persze várt, azt mondtam neki, hozzon egy kicsit a
birszálkából. Meglepődött, nem nagyon szoktam én késő este otthon inni, a
második kupica után elővettem a sportszatyorból a kézitáskát, abból a tasakot és
minden teketória nélkül, egyetlen mozdulattal a konyhaasztalra markoltam ki a
köteget. Éva elsápadt, kikerekedett szemmel kezdte számolni a bankókat. „Szentsé-
gesszűzanyám”, suttogta közben. Tízezer márka volt. Dermedten meredtünk egy-
másra. Évában szinte azonnal győzött a nők felülmúlhatlan gyakorlatiassága. Én
már tervezgetni kezdtem volna, hol mekkora házat lehetne venni, vagy legalább
ehhez a házhoz földet meg egy új kocsit, esetleg még nekem új apparátot, aztán ház-
tartási gépeket, ezt-azt, amire már régen szükség volna – azt mondta: nem, ehhez a
pénzhez nem nyúlunk, jól eldugjuk és mondjuk egy év múlva, „ha addig nem tör-

ténik semmi, ha majd meglátjuk, mi lesz” – majd, esetleg elővesszük. És majd akkor lehet tervezgetni. Ma sem tudom, miféle rejtélyes megérzés működött a felségemben, akkor csak arra gondoltam, hiszen már jó két éve háború van, sorozások és nyomor és infláció és teljes bizonytalanság, bizony tán nem is butaság kívárni a jobb időket, öregapámék is arról meséltek, hogyan húzta ki a nép itt a gazdag, mindig veszélyeztetett síkságon, hogy megmaradjon valahogy. Hogy túlélje. Hogy megússza. Hogy mi hogyan ússzuk, hogyan úszhatjuk meg, részleteiben, bevallom, soha nem gondolkoztam rajta. Az emberek itt a faluban, de még a nagy kegyesen meghagyott magyar tévéadás-maradvány emberei között is napi gondokra koncentráltak, „csak ennél rosszabb ne legyen”, ennek jegyében és nevében próbáltak éldegélni, nekem meg még szerencsém is volt, nem is akármilyen: a forgatások révén a magyarországi megrendelések szaporodtak, egy délvidéki oparatór, ha persze a pesti nagy-menőkhöz képest kisegér is, mégiscsak valamilyen megnyugtatóbb biztonságot mondhat magáénak, sokszor fejtegettem ezt Évának is. A siptárok elhagyott pénzét olyan adománynak-jutalomnak tekintettem – persze csak félig tudatosan –, ami valahogy, valamiképpen JÁR nekünk, végtére is egyszer ebben a bűdös életben nekünk is lehet ekkora szerencsénk, igazi, nagy mázlink, éljünk hát végre vele és általa. Éljünk vele, hogy élhessünk általa. Úgy, ahogyan mi szeretnénk. Végre. Egyszer. Csak egyetlen egyszer.

Éva gondosan elrejtette a márkát és napról napra kevésbé engedte, hogy emlegessem. Ahányszor csak eszembe jutott, valamiféle fura, fájó nyomást éreztem a tarkómban, aztán ez később leköltözött a hátamba, végig a gerincemen, igaz, később, hónapok múltán enyhült valamicskét, de sohasem múlt el egészen. Ahogyan az egész eset távolodni látszott az időben – egyre kisebb és kisebb lesz, mint a vonatból a távolodó alakok meg házak – meglepve vettem észre, hogy a fura, fájó nyomással párhuzamosan itt a világon semmi sem kisebbedik, nem halványul, nem távolodik egy cseppet sem. Olyan éles kontúrokkal állt előttem a fekete kezításká, a vonatfülke, a hazafelé vezető út a vér dübörgésével a fülemben, de még a borostás, sötéten mogorva tekintetű siptár pofák is, hogy igazából akkor értettem meg az unásig halott „mintha tegnap történt volna” mély tapasztalati igazságát. Amennyire belém égett az az este, annyira kihullott belőlem minden zavaró mellékkörülmény, a kopott, félhomályos vonat, a gyakran látott, néptelen, rémes állapotú, rónaságokon kanyargó sűrű utak, a naponta Isten tudja, hányszor nagyhangú háborús szólásokat öklendező tévébemondók, a halk, aggódó idős emberek a falvakban és a mind kiáltóbb nyomor itt körülöttünk mindenfelé. Egyre inkább csak valamilyen álmosító, lusta tudat létezett, annak a kellemes-kényelmes tudomásulvétele, tudatbabeélyegződése, hogy az a börtasak ott van, ahol van, ahol lennie kell (egyelőre!), azon a többszörösen bombabiztos, Éva-kezelt rejtékhelyen, ott van és nekünk van és ezt csak mi tudjuk, csak mi tudunk róla, az asszonyom és én, és ennyi bőségesen elegendő ehhez a nyújtóztató, kellemes lustaság-érzethez.

Azon a szép, meleg tavaszi napon az udvaron tettem-vettem, mikor kintről, az utcáról a nevemet hallottam. Idegenes kiejtéssel, erős akcentussal. „Rimáj Sándor,

Alul és felül 2.

igen, Rimáj... Itten lákik?” Már Éva hangja is hallatszott, befelé tessékelt valakiket. Két alakot láttam, zakóban. A gyomrom azonnal összeszorult: a belügy. Azok járnak így. Kisebbségi magyar reflex. Mi a frászt akarhatnak? Ezekben az időkben inkább a katonai rendőrség meg az egyenruhás milícia figuráival lehetett dolga a magunkfajtának, de hát mit lehet tudni ezeknél. Amint a nagyszobába léptem, az egyiket azonnal felismertem. Pontosabban az az ismerős érzés hullámozott át rajtam, hogy igen, ezt az embert én már láttam valahol, még ha nem is figyeltem rá különösebben. Fekete volt, borostás és mogorva tekintetű. „Tudtuk, mágá Kishegyesen lákik”, mondta. Nem a falu szerb nevét használta – Kishegyes, nem Mali Idjos – talán kicsit katonásan, keményen ejtette, és az arcomba meredt. Honnan, nyögtem ki automatikusan, de csak elmosolyodott. Halványan, de úgy tűnt – furcsa – nem fenyegetően. A másik csak annyit mondott: „távály télen mágá utáz...” A sarkamig elzsibbadtam. Éva már indult is kifelé, két perc múlva legigézőbb mosolyával már hozta és tette le eléjük a fekete kezításkát, a tépőzár előzékenyen nyitva, ha belenézni óhajtának...

A két siptár egy másodpercre összenézett. „Tudtuk, á mágárok becsületésék”, mondta a másik. „Ezér’ tisztéjjük őket.” Éva mondani akart valamit, de emez elhárító mozdulatot tett a kezével. Éppen csak belepillantott a tasakba, aztán elővett egy névjegyet és nekem nyújtotta. Rápillantottam. Valami siptár név, koszovói – pristinai – cím és telefonszám. A szám fölött, dibdáb kézírással, még egy telefonszám. Rámutatott. „Ha bármi problémá, eztet hívni. Eztet. Elintézzük.” Indultak kifelé.

„Bocsánat”, dadogtam, „de mi lett volna, ha...ha nem...”

Most a mind a ketten elmosolyodtak, szélesen. „Aztát né tudjá. Nem kell.” Nyújtották a kezüket.